

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nde Ayrımcılıkla Mücadele

- Prof. Dr. İlke GÖÇMEN

- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı
 - Jean Monnet Chair (2019–2022)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sunuş Planı

Avrupa Birliği *Birincil Hukukunda* Ayrımcılıkla Mücadele

Avrupa Birliği'nin *Uluslararası Anlaşmalarında* Ayrımcılıkla Mücadele

Avrupa Birliği *İkincil Hukukunda* Ayrımcılıkla Mücadele

Avrupa Birliği'nde Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili *Diğer Konular*

Avrupa Birliği'nde Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili *Pratik Çalışmalar*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

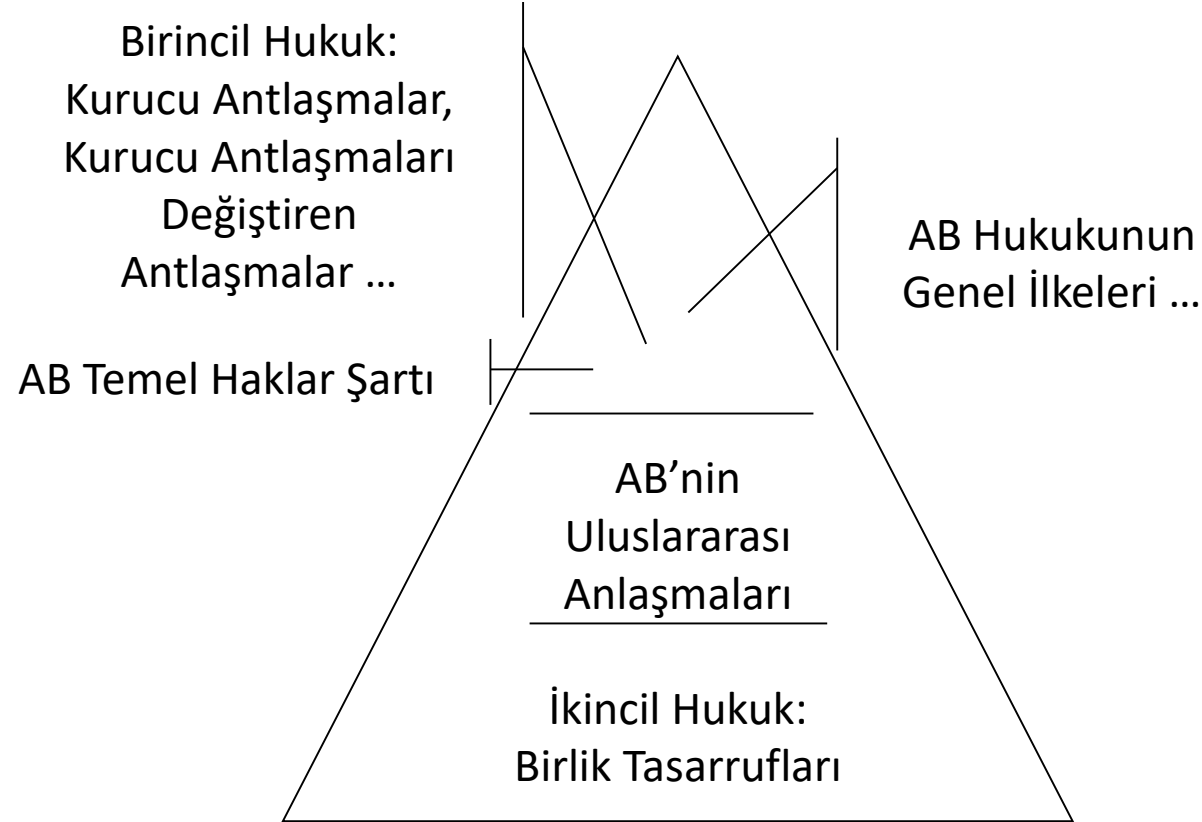
AB'de ayrımcılıkla mücadele hangi kaynaklarda bulunmaktadır?

- Kurucu antlaşmalar (kurucu antlaşmaları değiştiren antlaşmalar ile birlikte)
- AB hukukunun genel ilkeleri
- AB'nin uluslararası anlaşmaları
- AB tasarrufları

AB hukukunun kaynakları arasındaki hiyerarşik ilişki nasıldır?

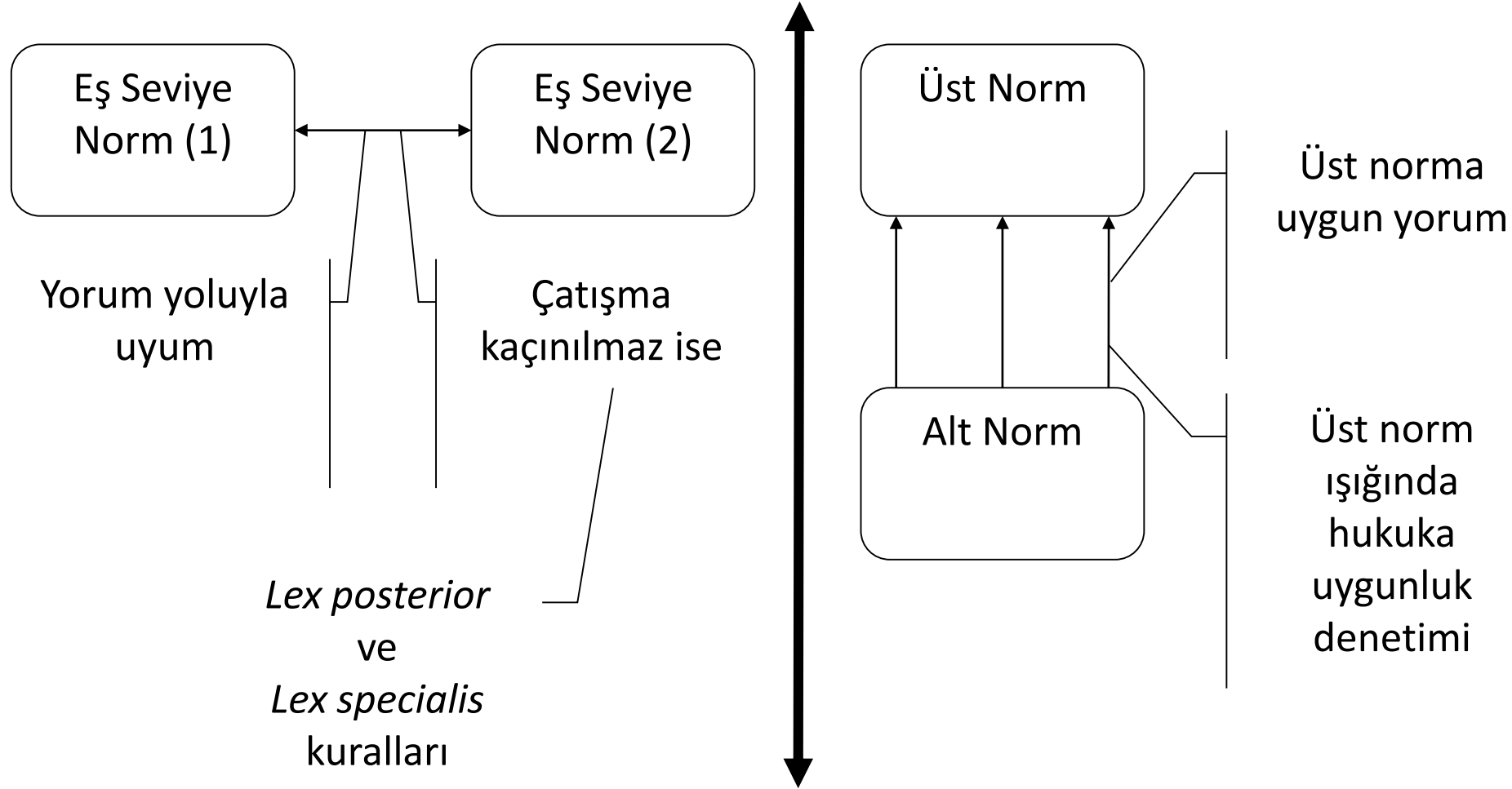
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB hukukunun kaynakları arasındaki hiyerarşik ilişkinin sonuçları nasıldır?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

Eş seviye yorum örneği... *Glatzel* Kararı (Case C-356/12 – 2014)

- Eşit muamele ilkesi, hem AB hukukunun genel ilkesidir hem de ABTHŞ'de yer almaktadır. Peki, bu ikisi arasındaki ilişki nasıl olacaktır?
- ABTHŞ md. 20, AB hukukunun genel ilkelerinden birisi olan eşit muamele ilkesini yansıtır.
- ABTHŞ md. 21'deki ayrımcılık yasağı, bu ilkenin spesifik ifadelerinden birisini oluşturur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

Üst norm – Alt norm yorum örneği: *HK Danmark* Kararı (Joined Cases C-335/11 and C-337/11 – 2013)

- AB'nin uluslararası anlaşmaları, AB ikincil hukuku karşısında, daha üst bir hiyerarşik konum taşımaktadır.
- AB, Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'ye taraf olmuştur. Bu Sözleşme'nin hükümleri «Avrupa Birliği hukuk düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır».
- O halde:
 - «2000/78 sayılı Direktif, mümkün olduğu müddetçe, bu Sözleşme ile uyumlu biçimde yorumlanmalıdır.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

Üst norm – Alt norm geçerlilik örneği: *Test-Achats and Others* Kararı (Case C-236/09 – 2011)

- Somut uyuşmazlık 2004/113 sayılı Direktifi (Kadın Erkek Eşitliği / Mal ve Hizmetler Direktifi) md. 5(2)'nin geçerliliği ile ilgilidir.
- ABTHŞ md. 21 ve 23 gereği cinsiyet temelinde her türlü ayrımcılık yasaktır ve tüm alanlarda erkek ve kadın arasındaki eşitlik sağlanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

2004/113 sayılı Direktifi md. 5 (ana hatlarıyla)

- 1. Üye devletler, akdedilen tüm sözleşmelerde sigorta ve ilgili mali hizmetler amacıyla primlerin ve yararların hesaplanmasında cinsiyetin bir faktör olarak kullanılmasının, bireylerin primlerinde ve yararlarında farklılıklara yol açmamasını sağlar.
- 2. Birinci fıkraya karşın, üye devletler, 21 Aralık 2007 tarihinden önce, risk değerlendirmesinde cinsiyet kullanımının belirleyici bir faktör olduğu durumlarda, bireylerin primlerinde ve yararlarında orantılı farklılıklara izin verebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre (eşitlik ilkesi gereği)

- Kural olarak, kıyaslanabilir durumlar farklı biçimde muamele görmemelidir ve farklı durumlar aynı biçimde muamele görmemelidir.
- İstisnai olarak, böyle bir muamele nesnel olarak haklı gösterilebilir.
 - Nesnel ve makul bir kriter olmalı ve orantılılık ilkesi karşılanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

Kıyaslanabilir durum mevcut mudur?

- 2004/113 sayılı Direktif, sigorta ve ilgili mali hizmetler amacıyla primlerin ve yararların hesaplanması bakımından erkeklerin ve kadınların durumunun kıyaslanabilir olduğu varsayımı üstüne kuruludur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları Özelinde Ayrımcılıkla Mücadele

Eşitlik ilkesine aykırılık bulunmakta mıdır?

- 2004/113 sayılı Direktifi md. 5(2), herhangi bir zamansal sınırlama getirmeyerek ana kuraldan (eşitlik ilkesinden) ayrıldığı için –geçiş dönemini takiben– geçersiz kabul edilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Birincil Hukukunda Ayrımcılıkla Mücadele

1. Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

2. Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

3. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Kurucu Antlaşmadaki Ayrımcılık Yasakları

- *Vatandaşlık* Temelinde Ayrımcılık Yasağı
 - *Genel* Hüküm: Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 18.
 - *Özel* Hükümler (İç Pazar): Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 45, 49 ve 56.
- *Cinsiyet* Temelinde Ayrımcılık Yasağı (Aynı veya Eşit Değerde İş İçin Eşit Ücret İlkesi)
 - Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 157.

Ayrımcılıkla Mücadele: AB'nin Değerleri ve Hedefleri, Yatay Hükümler ve Hukuki Dayanak

- Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 2 ve 3, ABİHA md. 8 ve 10 ve 19.

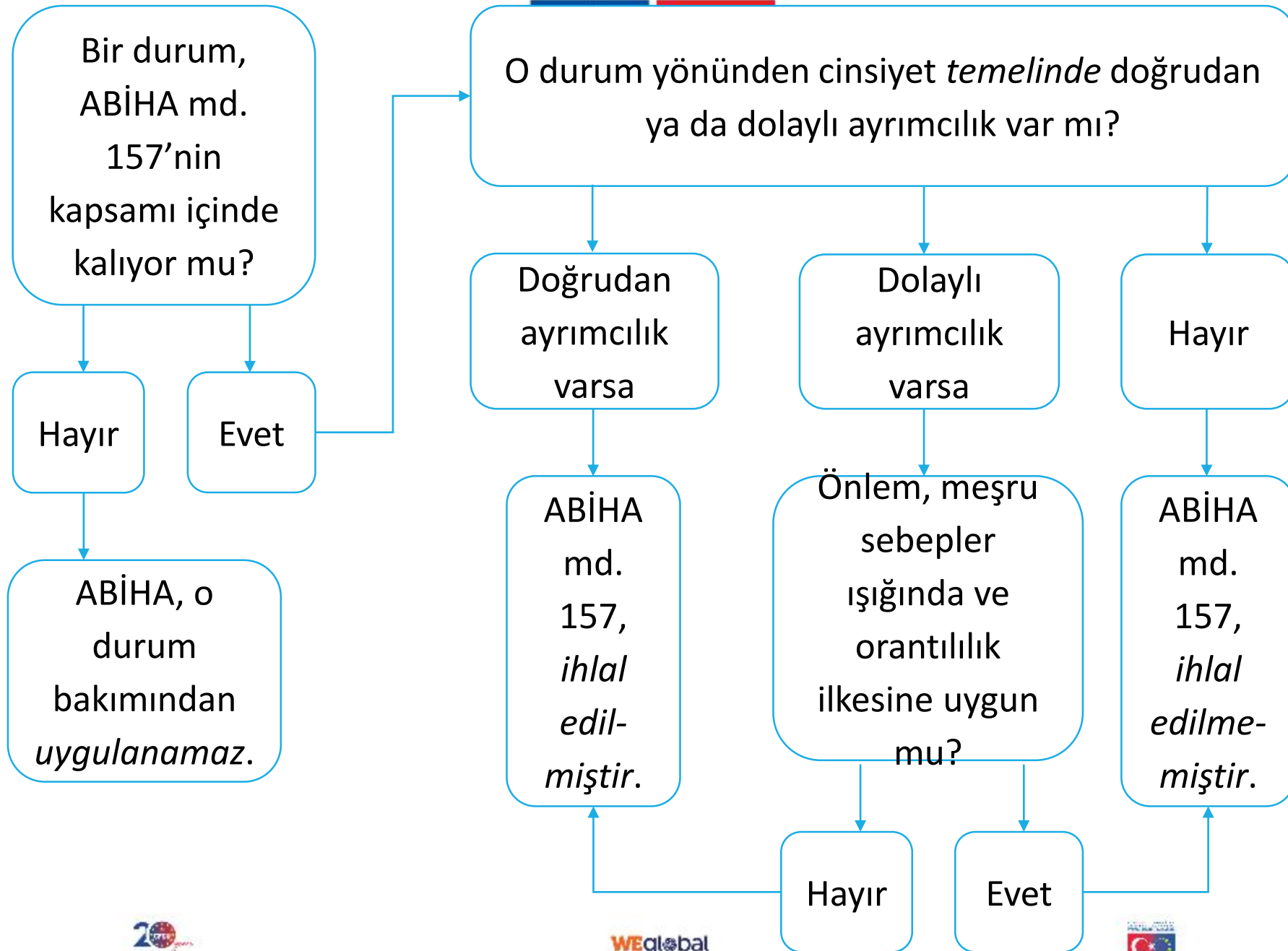
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Kurucu antlaşmadaki ayrımcılık yasakları örneği:
Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 157(1)

- «Her üye devlet, kadın ve erkek işçilere, aynı veya eşit değerde iş için eşit ücret ilkesinin uygulanmasını sağlar.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Defrenne Davası (Case 43/75 – 1976)

- Defrenne (D), Sabena S.A. (S) şirketinde hostes olarak çalışmaktadır.
- D, S Şirketine karşı, 15 Şubat 1963 ile 1 Şubat 1966 tarihleri arasında kabin hostesi olarak çalışırken erkek meslektaşları ile aynı ücreti almaması nedeniyle cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kaldığını ileri sürmektedir.
- D'ye göre [ABİHA md. 157]'deki ayrımcılık yasağı kendi olayı bakımından uygulanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre:

- «[157.] maddenin *emredici niteliği gereği* erkek ve kadın arasındaki *ayrımcılık yasağı*, kamu otoritelerinin işlemlerinin yanı sıra *hem* ücretli istihdamı toplu olarak düzenlemeyi amaçlayan her türlü anlaşmaya *hem de* bireyler arasındaki sözleşmelere *uygulanır.*»

Sabena betaalde niet gelijk voor gelijk Werk

Stewardess haalde het voor Europees Hof en krijgt verschil bijgepast

- Sabena, aynı iş için aynı ücreti ödemedi
 - Hostes, bunu Avrupa Mahkemesine taşıdı ve ücret farkını aldı. (tahmini çeviri 😊)

- Gabrielle Defrenne,
De Standaard, 12 Nisan 1976

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 2

- «Birlik, *insan onuruna* saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dahil olmak üzere *insan haklarına saygı* değerleri üzerine kuruludur. Bu değerler, çoğulculuk, *ayrımcılık yapmama*, hoşgörü, adalet, dayanışma ve *kadın-erkek eşitliğinin* hakim olduğu bir toplumda üye devletler için ortaktır.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 3(3)

- «Birlik bir iç pazar kurar. ... Birlik, sosyal dışlanma ve *ayrımcılık ile mücadele eder* ve sosyal adaleti, sosyal korumayı, kadın-erkek eşitliğini, nesiller arası dayanışmayı ve çocuk haklarının korunmasını destekler. ...»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 8

- «Birlik *tüm faaliyetlerinde*, erkekler ile kadınlar arasındaki eşitsizliği gidermek ve eşitliği desteklemek için çaba gösterir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 10.

- «Birlik, *politikalarının ve tedbirlerinin belirlenmesinde ve uygulanmasında* cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde yapılan *ayrımcılıkla mücadele* için çaba gösterir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABİHA md. 19.

- «Antlaşmalar'ın diğer hükümlerine halel gelmeksizin ve Birlik'e Antlaşmalar'da verilen yetkilerin sınırları dahilinde, Konsey, Avrupa Parlamentosunun *muvafakatini* aldıktan sonra, özel yasama usulü uyarınca hareket ederek, *oybirliğiyle*, cinsiyet, ırk ve etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde yapılan ayrımcılıkla mücadele amacıyla gerekli tedbirleri alabilir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

19. maddenin çözümlenmesi (*usul*):

Hangi kurum yasama tasarrufu önerisi getirebilir?

- Komisyon

Hangi kurum, nasıl bu öneriyi yasama tasarrufu haline getirebilir?

- Konsey, oybirliğiyle, Avrupa Parlamentosunun muvafakatini aldıktan sonra

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele

19. maddenin çözümlenmesi (*esas*):

Genel sınırlar

- Antlaşmalar'ın diğer hükümlerine hâle gelmeksizin...
- Birlik'e Antlaşmalar'da verilen yetkilerin sınırları dahilinde...

Özel sınır

- cinsiyet, ırk ve etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel tercih *temelinde* yapılan ayrımcılıkla mücadele amacıyla...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 6(3)

- «[Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi] tarafından güvence altına alınan ve üye devletlerin ortak anayasal geleneklerinden *kaynaklanan temel haklar [AB] hukukunun genel ilkelerinin parçasıdır.*»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

AB hukukunun genel ilkeleri arasında, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakiler yer almaktadır:

- Eşit muamele ilkesi
- (Örneğin) yaş temelinde ayrımcılık yasağı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

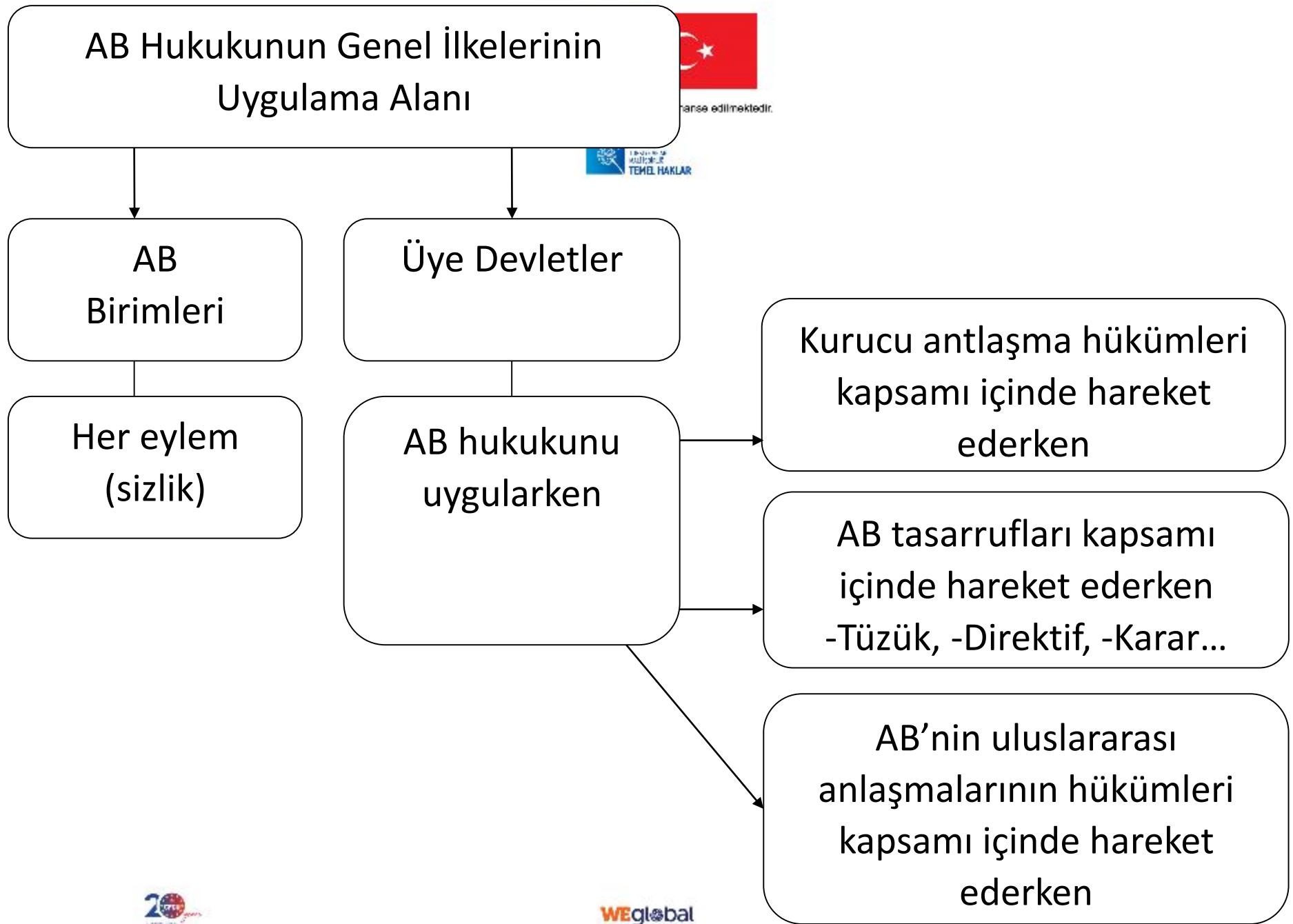
AB hukukunun genel ilkeleri ne zaman uygulama alanı bulur?

AB kurum, organ, ofis ve ajansları (birimleri)

- her türlü eylem veya eylemsizlik

Üye devletler

- AB hukukunun kapsamı içinde kalıyorsa... & AB hukukunu uygularken...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

Mangold Davası (Case C-144/04 – 2005)

- Bay Mangold, 56 yaşındayken Bay Helm ile süreli bir iş sözleşmesi yapmıştır.
 - (1 Temmuz 2003 – 24 Şubat 2004)
- Alman hukukuna göre süreli iş sözleşmeleri kural olarak nesnel bir gerekçe ile yapılabilir, ancak 52 yaşının üstündeki kişiler için böyle bir gerekçe aranmamaktadır.
- Bay Mangold, Bay Helm'e karşı dava açarak nesnel gerekçe göstermeksizin süreli iş sözleşmesi yapmış olmaktan ötürü yaş temelinde ayrımcılığa uğradığını ileri sürmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre; (1) AB hukukunun genel ilkeleri somut uyuşmazlıkta uygulanabilir mi?

- 2000/78 sayılı Direktif (İstihdam Çerçeve Direktifi) henüz iç hukuka aktarma süresi içerisinde, *ancak*
- Somut uyuşmazlık belirli süreli işler ile ilgili 1999/70 sayılı Direktif'in kapsamı içinde kalmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre; (2) Yaş temelinde ayrımcılık yasağı AB hukukunun genel ilkelerinden birisi midir?

- 2000/78 sayılı Direktif içindeki, diğerlerinin yanında, yaş yönünden eşit muamele ilkesi kaynağını asıl olarak çeşitli uluslararası belgelerden ve üye devletler için ortak anayasal geleneklerden almaktadır.
- O halde, yaş temelinde ayrımcılık yasağı [Birlik] hukukunun genel ilkesi olarak kabul edilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre; (3) Yaş temelinde ayrımcılık yasağı somut uyuşmazlıkta nasıl sonuç doğurur?

- Alman hukukundaki “52 yaş” kriteri yaş temelinde ayrımcılık yapmakta mıdır?
 - Evet!
- Böyle bir ayrımcılık, meşru sebep temelinde ve orantılılık ilkesine uygun olarak haklı gösterilebilmekte midir?
 - Almanya'nın hedefi işsiz yaşlı işçilerin mesleki entegrasyonunu sağlamaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre;

- “52 yaş” kriteri, istihdam pazarının yapısı veya ilgili kişinin bireysel durumu gibi başka mülahazaların yokluğunda
- tek başına bu hedefe erişmeyi nesnel olarak haklı gösterememektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

Bartsch Davası (Case C-427/06 – 2008)

- Bay Bartsch 1944 doğumludur. Bayan Bartsch ise 1965 doğumludur.
- Bay ve Bayan Bartsch 1986 yılında evlenmiştir.
- Bay Bartsch 2004 yılında vefat etmiştir.
- Bay Bartsch'ın mesleki emeklilik sistemi, Bayan Bartsch Bay Bartsch'tan 15 yaştan fazla küçük olduğu için, ona emeklilik hakkı vermemektedir.
- Bayan Bartsch'a göre kendisi yaş temelinde ayrımcılığa uğramaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre; (1) Yaş temelinde ayrımcılık yasağı AB hukukunun genel ilkelerinden birisi midir?

- Evet, *Mangold* kararı ile netleşmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre; (2) AB hukukunun genel ilkeleri somut uyuşmazlıkta uygulanabilir mi?

- 2000/78 sayılı Direktif (İstihdam Çerçeve Direktifi) henüz iç hukuka aktarma süresi içerisinde.
- *Mangold* kararından farklı olarak, somut uyuşmazlık, başka bir AB tasarrufunun kapsamı içinde de kalmamaktadır.
- [Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 19] bu tür bir somut uyuşmazlığı AB hukukunun kapsamı içine getiriyor denilemez.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Hukukunun Genel İlkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre sonuç olarak;

- AB hukuku somut uyuşmazlıkta uygulanabilir bulunmamaktadır.
- Somut uyuşmazlık ulusal hukuk temelinde çözülecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 6(1)

- «1. [AB], ... Antlaşmalar ile aynı hukuki değere sahip olan ... [AB Temel Haklar Şartı'nda] yer alan hakları, özg¼rl¼kleri ve ilkeleri tanır. ...»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ / BaŐlıklar

- *Onur*
- Özg¼rl¼k
- **EŞitlik**
- Dayanışma
- Vatandaşlık Hakları
- Adalet

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ / EŞitlik BaŐlıđı

- Hukuk ön¼nde eşitlik
- Ayrımcılık yasağı
- K¼lt¼rel, dini ve dilsel çeŐitlilik
- Kadınlar ve erkekler arasında eşitlik
- Çocuk hakları
- Yaşlı hakları
- Engellilerin entegrasyonu

Bireysel d¼zey

Toplumsal d¼zey

Kategorik d¼zey

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 1 / «İnsanlık onuru»

- İnsanlık onuru ihlal edilemez. İnsanlık onuruna saygı gösterilmelidir ve korunmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 20 / «Hukuk ön¼nde eşitlik»

- Herkes hukuk ön¼nde eŐittir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 21 / «Ayrımcılık yasağı»

- 1. Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal k¼ken, kalıtımsal özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir g¼r¼Ő, bir ulusal azınlığın üyesi olma, m¼lkiyet, doğum, engellilik, yaş veya cinsel eğilim gibi herhangi bir temelde her t¼rl¼ ayrımcılık yasaktır.
- 2. Antlaşmalar'ın uygulama alanı içinde ve spesifik h¼k¼mlerine haled gelmeksizin vatandaşlık temelinde her t¼rl¼ ayrımcılık yasaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 20 ve 21, ABTHŞ md. 1'deki insanlık onurunun spesifik ifadelerinden birisi olarak okunabilir mi?

- Belki...

ABTHŞ md. 21, ABTHŞ md. 20'deki eşit muamele ilkesinin spesifik ifadelerinden birisi olarak okunabilir mi?

- Evet! (Case C-356/12, *Glatzel* – 2014)

ABTHŞ md. 21'deki temeller ortak paydada buluŐmakta mıdır?

- Bir bireyin kimliğinin temel y¼nleri...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 22 / «K¼lt¼rel, dini ve dilsel ¼eŐitlilik»

- Birlik, k¼lt¼rel, dini ve dilsel ¼eŐitliliđe saygı g¼sterir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 23 / «Kadınlar ve erkekler arasında eşitlik»

- Kadınlar ve erkekler arasında eşitlik; istihdam, çalıŐma ve ücret dahil olmak üzere b¼t¼n alanlarda sağlanmalıdır.
- EŞitlik ilkesi, yetersiz temsil edilen cinsiyetin lehine spesifik avantajlar sağlanmasını öngören önlemlerin muhafaza edilmesini veya benimsenmesini engellemez.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 24 / «Çocuk hakları»

- ... 2. İster kamu makamları ister özel kuruluşlar tarafından yapılsın, çocuklarla ilgili bütün eylemlerde, çocuğun en yüksek çıkarı asli m¼lahaza oluŐturmalıdır. ...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 25 / «Yaşlı hakları»

- Birlik, yaŐlıların onurlu ve bağımsız bir yaşam s¼rd¼rme ve sosyal ve k¼lt¼rel yaŐama katılma haklarını tanımakta ve saygı g¼stermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 26 / «Engellilerin entegrasyonu»

- Birlik, engelli kişilerin bağımsızlıklarını, sosyal ve mesleki entegrasyonlarını ve toplum yaŐamına katılmalarını sağlamaya yönelik önlemlerden yararlanma haklarını tanımakta ve saygı göstermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 52(1) / «G¼vence Altına Alınan Hakların Kapsamı»

- ABTHŞ'deki haklar ile ilgili bir sınırlama;
 - (i) yasa ile ¼ng¼r¼lmeli,
 - (ii) ilgili hakkın ve ¼zg¼rl¼đ¼n ¼z¼ne saygı g¼stermeli,
 - (iii) AB'nin kabul ettiği genel ¼ıkar hedefleri veya baŐkalarının haklarını ve ¼zg¼rl¼klerini koruma gereksinimi ile yapılmalı,
 - (iv) orantılılık ilkesine uygun olmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ md. 52(7) / «G¼vence Altına Alınan Hakların Kapsamı»

- «Bu Őart'ın yorumlanmasında yol g¼stermek amacıyla hazırlanan açıklamalar, Birlik ve üye devlet mahkemeleri tarafından gereği gibi göz ön¼nde bulundurulur.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABTHŞ ne zaman uygulama alanı bulur?

- ABTHŞ md. 51 / «Kapsam»

AB kurum, organ, ofis ve ajansları (birimleri)

- her t¼rl¼ eylem veya eylemsizlik

¼ye devletler

- AB hukukunun kapsamı i¼inde kalıyorsa... & AB hukukunu uygularken...

ABTHŞ'nin Uygulama Alanı

hapse edilmektedir.

AB
Birimleri

Her eylem
(sizlik)

Üye Devletler

AB hukukunu
uygularken

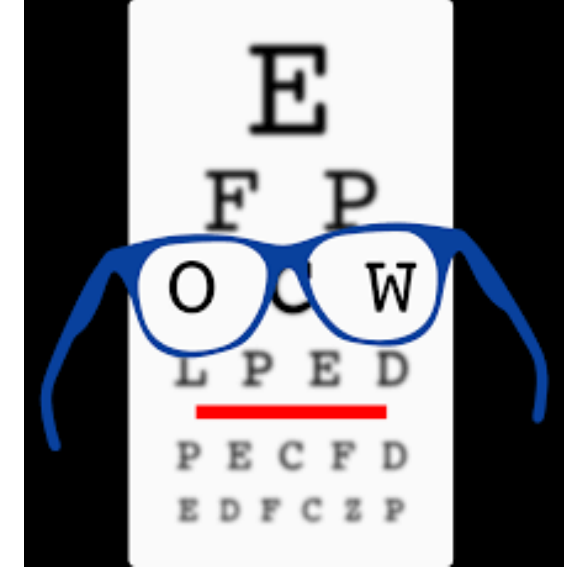
Kurucu antlaşma hükümleri
kapsamı içinde hareket
ederken

AB tasarrufları kapsamı
içinde hareket ederken
-Tüzük, -Direktif, -Karar...

AB'nin uluslararası
anlaşmalarının hükümleri
kapsamı içinde hareket
ederken

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

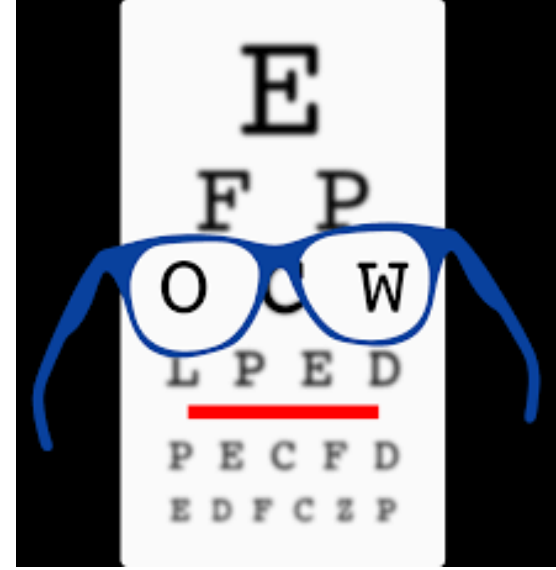
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

Glatzel Davası (Case C-356/12 – 2014)

- 2006/126 sayılı Direktif sürücü belgeleri ile ilgilidir.
- Glatzel, C1 ve C1E (ağır taşıt) kategorilerinde sürücü belgesi için başvurmuştur.
- Alman makamları, Glatzel'in bir gözünde esaslı işlevsel görüş kaybı nedeniyle, 2006/126 sayılı Direktif'i iç hukuka aktaran düzenleme gereği, bu başvuruyu reddetmiştir.
- Glatzel'e göre 2006/126 sayılı Direktif'in ilgili düzenlemeleri ABTHŞ md. 20'ye, 21'e ve 26'ya aykırıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

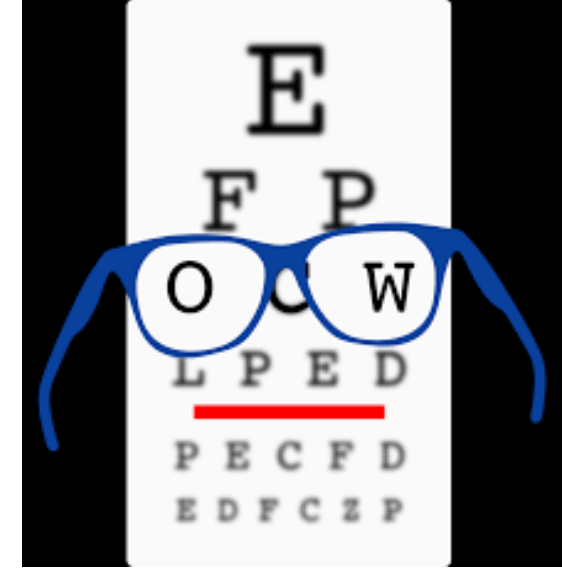
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABAD'a g¼re (ABTHŞ md. 20 ve 21 ile eşitlik ilkesi
arasındaki ilişki)

- ABTHŞ md. 20, AB hukukunun genel ilkelerinden birisi olan eşit muamele ilkesini yansıtır.
- ABTHŞ md. 21'deki ayrımcılık yasağı, bu ilkenin spesifik ifadelerinden birisini oluşturur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

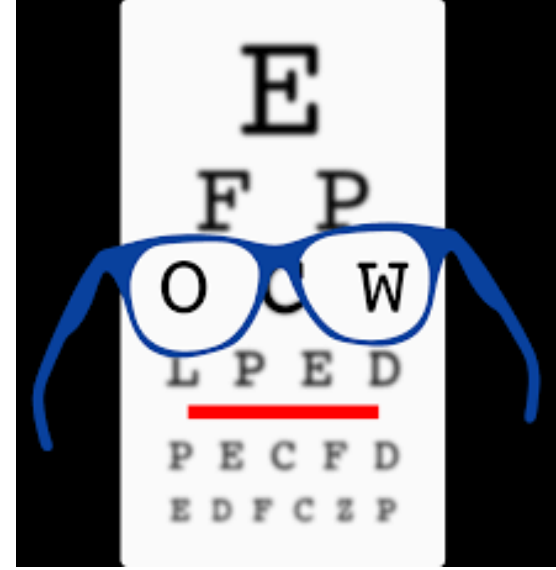
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABAD'a g¼re (eşitlik ilkesi gereği)

- Kural olarak, kıyaslanabilir durumlar farklı biçimde muamele görmemelidir ve farklı durumlar aynı biçimde muamele görmemelidir.
- İstisnai olarak, böyle bir muamele nesnel olarak haklı gösterilebilir.
 - Nesnel ve makul bir kriter olmalı ve orantılılık ilkesi karşılanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

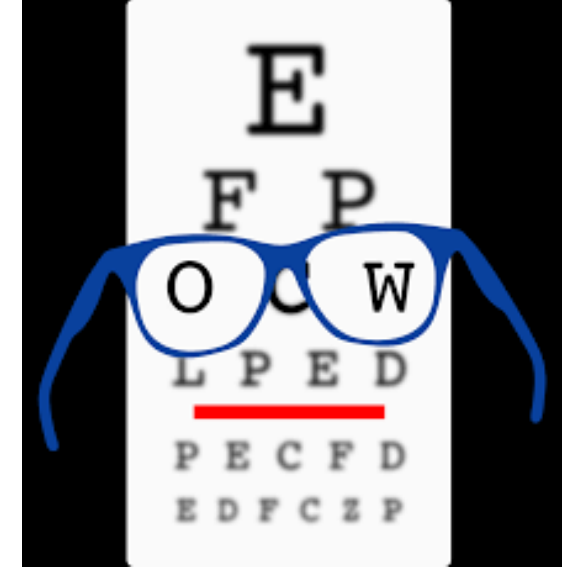
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

Engellilik kavramı nasıl tanımlanmalıdır?

- ABTHŞ engellilik kavramını tanımlamamaktadır.
- ABAD'a göre, Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ışığında, engellilik; «ilgili kişinin diğer çalışanlarla eşit bir şekilde mesleki hayata tam ve etkili katılımını engelleyebilecek uzun süreli fiziksel, zihinsel veya psikolojik bozukluklar» olarak tanımlanmıştır.
- Glatzel'in durumu «engellilik» içinde kalmakta mıdır?
 - Somut uyuşmazlıktaki veriler ışığında ABAD bunu tam tespit edememiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

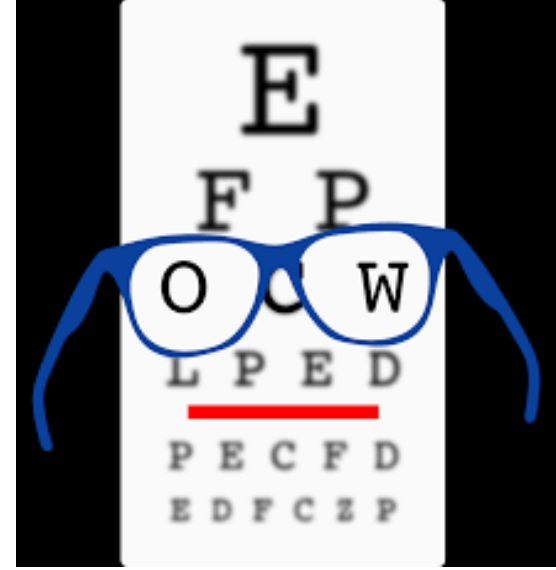
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

Engellilik temelinde ayrımcılık olduğu *varsayımı altında* böyle bir muamele nesnel olarak haklı gösterilebilir mi?

- Nesnel ve makul bir kriter:
 - Yol güvenliği
- Orantılılık ilkesi:
 - Geniş takdir payı ... orantılı ...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

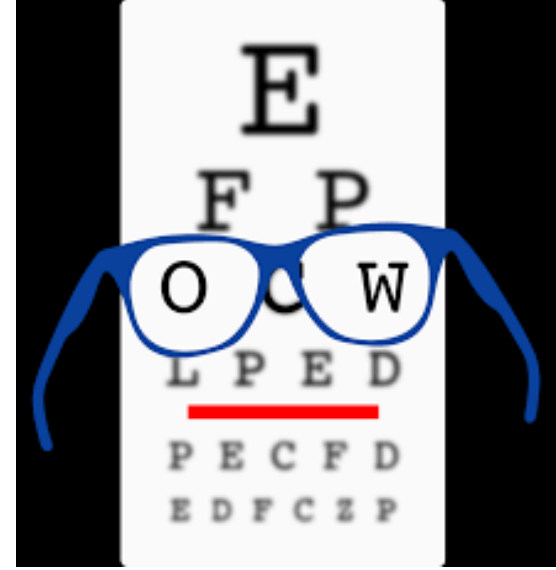
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABAD'a g¼re (ABTHŞ md. 26 bakımından)

- Ana hatlarıyla AB, ABTHŞ md. 26 gereği, engelli kişilerin entegrasyonu ile ilgili ¼nlemlerden yararlanma haklarını tanınmalıdır ve saygı g¼stermelidir; *ancak ...*
- ABTHŞ md. 26, «AB yasa koyucusunun herhangi bir spesifik ¼nlem benimsemesini gerektirmez» ve «kendiliğinden, bireylere ileri s¼rebilecekleri ¼znel bir hak bahŐetmez».

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

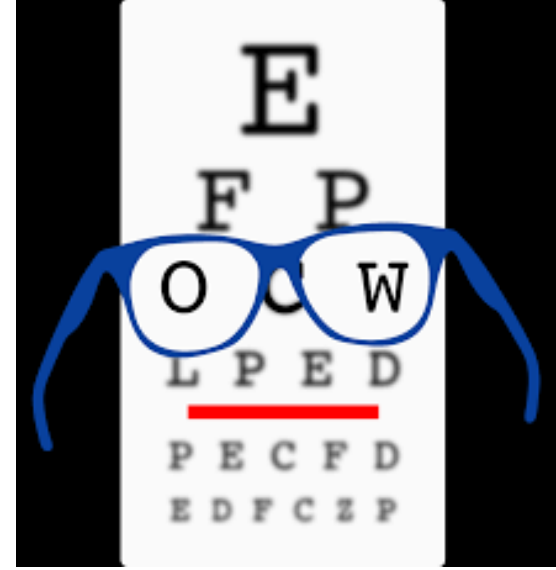
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

Bir diğer iddiaya göre

- 2006/126 sayılı Direktif ana hatlarıyla
 - *hafif taşıtlar* için «istisnai olarak» bir sürücünün sürüş için formda olup olmadığını test eden bireysel muayene sonucunu sunabilmesine imkan vermektedir.
 - *ağır taşıtlar* için benzer bir istisna içermemektedir.
- Bu farklı muamele ABTHŞ md. 20'ye aykırılık oluşturabilir mi?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

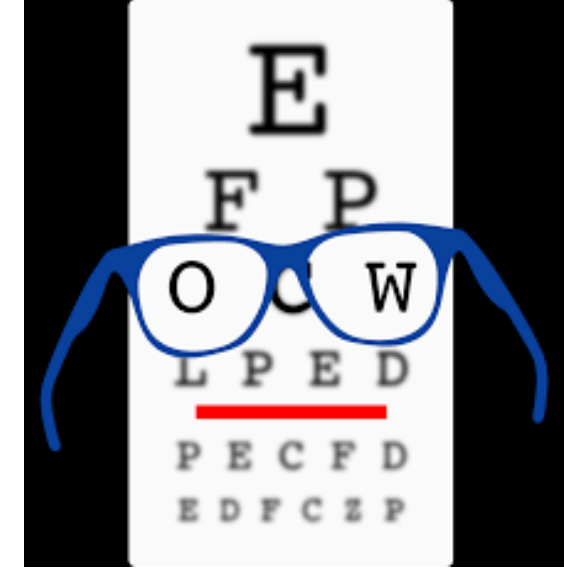
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla M¼cadele

ABAD'a g¼re (ABTHŞ md. 20)

- ABTHŞ md. 20, AB hukukunun genel ilkelerinden birisi olan eşit muamele ilkesini yansıtır.
- Kural olarak, kıyaslanabilir durumlar farklı biçimde muamele g¼rmemelidir ve farklı durumlar aynı biçimde muamele g¼rmemelidir.
- Peki, hafif taşıt s¼r¼c¼leri ile ağır taşıt s¼r¼c¼lerinin durumu kıyaslanabilir midir?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Ayrımcılıkla Mücadele

ABAD'a göre (ABTHŞ md. 20 / Kıyaslanabilir durumlar)

- AB yasa koyucusu; araç boyutu, ağırlığı, manevra kabiliyeti, taşınan yolcu sayısı ve bundan kaynaklı sorumluluklar gibi karakteristiklerle ayrıma gitmiştir.
- Hafif taşıt sürücüleri ile ağır taşıt sürücülerinin durumu *kıyaslanabilir bulunmamaktadır.*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Uluslararası Anlaşmalarında Ayrımcılıkla Mücadele -1-

1. Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

AB, her istediği uluslararası anlaşmaya taraf olabilir mi?

Uluslararası hukuk kaynaklı kısıtlar

- Bazı uluslararası anlaşmalar *sadece devletleri* taraf kabul edebilmektedir.
- Örneğin; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 14 Nolu Protokol (2004i, 2010y):
 - «Avrupa Birliği bu Sözleşme'ye katılabilir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

AB hukuku kaynaklı kısıtlar

- AB ilgili alanda yetkilendirilmiş olmalıdır (*yetkinin varlığı*).
- AB'nin ilgili alanda ne ölçüde yetkili olduğu belirlenmelidir (*yetkinin niteliği*).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

Yetkinin varlığı – Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 5(2)

- «Yetkilendirilme ilkesi gereğince Birlik, Antlaşmalar'da belirlenen hedeflere ulaşmak için, ancak üye devletler tarafından Antlaşmalar'da kendisine verilen yetkilerin sınırları dâhilinde hareket eder.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

Yetkinin Niteliği – Ana hatlarıyla iki tür uluslararası anlaşma

AB (tek başına)

- Anlaşma, *bütünüyle*, AB'nin yetkisi *içindeyse*...

AB + Üye Devletler

- Anlaşma, *bütünüyle*, AB'nin yetkisi içinde *değilse*...
- Karma Anlaşma
 - AB, yalnızca yetkisi içindeki kısım ile bağlıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

Örnek: Lizbon Antlaşması ile değişik md. 6(2)

- «[AB], [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne] katılır. ...»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

Örnek: İstanbul Sözleşmesi*

- Karma Anlaşma (AB + Üye Devletler)
- AB bakımından: ABİHA md. 78(2), 82(2), 84 ve 336
 - (Ana hatlarıyla cezai konularda adli işbirliği ve uluslararası koruma (iltica))
 - Opinion 1/19 (2021)
 - *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

AB *AİHS*'ye taraf olmasa bile... Lizbon Antlaşması ile değişik ABA md. 6(3)

- «*[AİHS]* tarafından güvence altına alınan ve üye devletlerin ortak anayasal geleneklerinden kaynaklanan temel haklar *[AB]* hukukunun genel ilkelerinin parçasıdır.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

AB *AİHS*'ye taraf olmasa bile... ABTHŞ md. 52(3) / «Güvence Altına Alınan Hakların Kapsamı»

- ABTHŞ *AİHS*'de karşılığı olan bir hakkı tanıdıysa bu hakkın anlamı ve kapsamı *AİHS*'deki ile aynı olur, ancak Birlik hukuku daha geniş koruma da sunabilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılıkla Mücadele ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Arasındaki İlişki: Genel Çerçeve

AB AİHS dışındaki temel haklar ile bağlantılı uluslararası anlaşmaya taraf ol(a)masa bile...

- AB hukukunun genel ilkeleri aracılığıyla bir temel hak *AİHS dışındaki* «üye devletlerin işbirliği yaptığı ya da imzaladığı insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası belgelerden» hareketle belirlenebilir.
- Örnek: Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Sosyal Şartı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

Birleşmiş Milletler (1): Ayrımcılık Yasağı İçeren Genel Uluslararası Anlaşmalar (örnek olarak)

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948) (md. 2)
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966i, 1976y) (md. 2 ve 26)
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966i, 1976y) (md. 2)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Child-friendly version
of the International
Convention on the
Elimination of All Forms
of Racial Discrimination
(ICERD) and its standards

If you want to see the longer, original text you can visit: <http://ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ceerd.pdf>

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

Birleşmiş Milletler (2): Ayrımcılık Yasağı İçeren Özel (Kategorik) Uluslararası Anlaşmalar (örnek olarak)

- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (1965i, 1969y)
- Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi (1979i, 1981y)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989i, 1990y) (md. 2)
- Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesi (1990i, 2003y) (md. 7)
- Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006i, 2008y)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

Avrupa Konseyi (1): Ayrımcılık Yasağı İçeren Genel Uluslararası Anlaşmalar (örnek olarak)

- Avrupa Sosyal Şartı (Gözden Geçirilmiş) (1996) md. E
- İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (2005) md. 3
- Resmi Belgelere Erişime Dair Sözleşme (2009) md. 2

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

Avrupa Konseyi (2): Ayrımcılık Yasağı İçeren Özel (Kategorik) Uluslararası Anlaşmalar (*örnek olarak*)

- Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Çerçeve Sözleşme (1995)
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) (2011)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

AB, buraya kadar yer verilenlerden hangisine / hangilerine taraftır?

- Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006i, 2008y)
 - AB 2010y
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
 - AB 2017i

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Dışındaki Uluslararası Anlaşmalarda Ayrımcılıkla Mücadele

Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006i, 2008y)

- AB 2010y
- Engelli Kişilerin Hakları Komitesi
 - Sözleşme'nin âkit taraflarca uygulanmasını izleyen bağımsız uzmanlar...
 - AB ile ilgili olarak da rapor hazırlamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS, bir ana metne sahiptir (1950i, 1953y) ve onu yenileyen ve genişleten 16 Protokol bulunmaktadır.

(1) Yeni haklar ve özgürlükler içerenler

- Birinci, Dördüncü, Altıncı, Yedinci, On İkinci ve On Üçüncü Protokoller

(2) AİHS sistemi ile ilgili değişiklikler içerenler

- Kalan Protokoller

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS sistemi iki yerde ayrımcılık yasağı getirmektedir.

(1) AİHS md. 14 / «Ayrımcılık Yasağı»

(2) On İkinci Protokol md. 1 / «Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS md. 14 / «Ayrımcılık Yasağı»

- «Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, mülkiyet, doğum başta olmak üzere herhangi bir diğer statüye dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

On İkinci Protokol md. 1 / «Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması»

- «1. Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan yararlanma; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.
- 2. Hiç kimse, 1. paragrafta belirtildiği şekilde hiçbir gerekçeyle, hiçbir kamu makamı tarafından ayrımcılığa maruz bırakılamaz.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AIHS md. 14 / «Ayrımcılık Yasağı»

vs.

On İkinci Protokol md. 1 / «Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması»

- İlki *bağımlı* ayrımcılık yasağı, ikincisi *genel* ayrımcılık yasağı
- İlkine (AIHS) Avrupa Konseyi üyesi *her devlet* taraf, ikincisine (On İkinci Protokol) *sadece bazı devletler* taraf
- *Hem ilki hem ikincisi için ayrımcılık testi aynı*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS md. 14, başka bir ifadeyle ayrımcılık yasağı iddiası, AİHM tarafından *her zaman* ele alınmakta mıdır?

- Sözleşme'nin maddi maddelerinden birisinin ihlali tespit edilmişse, kural olarak, AİHS md. 14 ayrıca ele alınmaz.
- İhtilafı haktan yararlanmaktaki muameledeki açık eşitsizlik başvurunun temel bir yönünü oluşturuyorsa AİHS md. 14 ayrıca ele alınır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHM, AİHS md. 14 ile ilgili olarak sırasıyla şu sorulara yanıt aramaktadır:

- (1) Ayrımcılık iddiası korunan bir hakkın kapsamı içinde kalıyor mu?
- (2) İddia edilen ayrımcılık temeli 14. maddede listelenen statülerden birisi mi?
- (3) Listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?
- (4) Ayrımcılık meşru sebep temelinde orantılı olarak haklı gösterilebiliyor mu?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Bir ön tespit olarak ayrımcılık iddiası *kim* tarafından yapılabilir?

AİHS md. 1:

- «Yüksek Sözleşmeci Taraflar, *kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin*, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlar.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(1) Ayrımcılık iddiası korunan bir hakkın kapsamı içinde kalıyor mu?

- Yaşam hakkı (AİHS md. 2)
- İşkence yasağı (AİHS md. 3)
- Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (AİHS md. 4)
- Özgürlük ve güvenlik hakkı (AİHS md. 5)
- Adil yargılanma hakkı (AİHS md. 6)
- Kanunsuz ceza olmaz (AİHS md. 7)...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

...

- Özel ve aile hayatına saygı hakkı (AİHS md. 8)
- Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü (AİHS md. 9)
- İfade özgürlüğü (AİHS md. 10)
- Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü (AİHS md. 11)
- Evlenme hakkı (AİHS md. 12)
- Etkili başvuru hakkı (AİHS md. 13) ...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

...

- ... Mülkiyetin korunması (Birinci Protokol md. 1)
- Eğitim hakkı (Birinci Protokol md. 2)
- Serbest seçim hakkı (Birinci Protokol md. 3) ...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Peki, «korunan bir hakkın kapsamı içinde kalmak» ne anlama gelir?

- AİHS md. 14, *ancak* Sözleşme'nin maddi maddelerinden birisinin *ihlali varsa* mı kullanılabilir?
 - Hayır...
- AİHS md. 14, Sözleşme'nin maddi maddelerinden birisinin *kapsamı içindeyse*, o maddenin *ihlali olsun veya olmasın*, kullanılabilir mi?
 - Evet...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Örneğin (1964 – 1968)

- Belçika, belirli bir eğitim kurumu kurmuştur.
- İddiaya göre Belçika, bu eğitim kurumuna giriş gerekliliklerini belirlerken ayrımcılık yasağına aykırı hareket etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHM'ye göre:

- Birinci Protokol md. 2'deki eğitim hakkı, «kamu otoritelerinin belirli bir eğitim kurumunu kurmasını elde etme hakkını» içermez.
- Bir devlet, böyle bir eğitim kurumunu kurmuşsa o kuruma giriş gerekliliklerini belirlerken 14. madde anlamında ayrımcı önlemler alamaz.
 - App. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 and 2126/64

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS md. 14, Sözleşme'nin maddi maddelerinden birisi ile birleşerek üç tür yükümlülük gerektirebilir:

(1) Negatif yükümlülük

- Devlet hakkı ihlal etmekten *kaçınmalıdır*.

(2) Pozitif yükümlülük

- Devlet hakkın ihlalini önlemek için *önlem almalıdır*.

(3) Usuli yükümlülük

- Devlet şüpheli hak ihlalini *soruşturmalıdır*.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(2) İddia edilen ayrımcılık temeli 14. maddede listelenen statülerden birisi mi?

- cinsiyet,
- ırk,
- renk,
- dil,
- din,
- siyasal veya diğer kanaatler,
- ulusal veya toplumsal köken,
- ulusal bir azınlığa aidiyet,
- mülkiyet,
- doğum,
- herhangi bir diğer statü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

«Herhangi bir diğer statü» kavramı

- AİHM'ye göre: «kişileri veya bir grup kişiyi birbirlerinden ayıran kişisel karakteristikler»dir.

Herhangi bir diğer statü neler olabilir?

- cinsel yönelim
- medeni hal
- sağlık durumu
- vatandaşlık
- göçmen statüsü ...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(3) Listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?

- Listelenen statülerden birisi temelinde *benzer* durumdaki kişiler *farklı* muamele görüyor mu ?
 - *doğrudan* ayrımcılık
- Listelenen statülerden birisi temelinde *farklı* durumdaki kişiler *benzer* muamele görüyor mu ?
 - *dolaylı* ayrımcılık

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

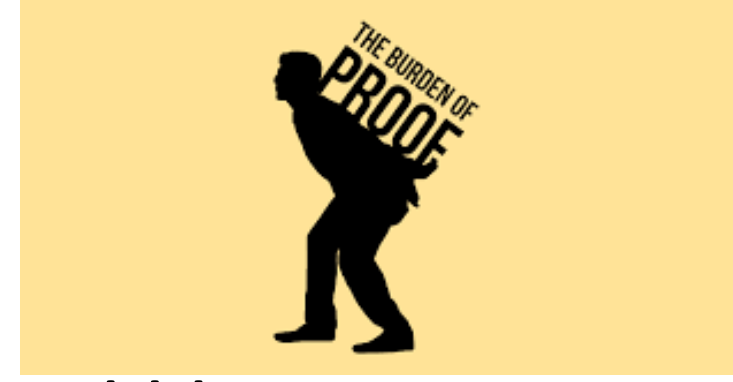
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(4) Ayrımcılık meşru sebep temelinde orantılı olarak haklı gösterilebiliyor mu?

- Meşru sebep + Orantılılık
- Takdir payı: koşullara, konuya ve konunun arka planına göre değişir:
 - Örneğin cinsiyet ve ırk temelinde ayrımcılık varsa takdir payı *daralır*.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHS md. 14 ve *ispat yükü* / AİHM'ye göre:

- «... Sözleşme yargılaması, her dava yönünden, *affirmanti incumbit probatio* (bir şeyi iddia eden kimse, o iddiayı ispatla mükelleftir) ilkesinin sıkı biçimde uygulamasına uygun değildir. ...»
- ... benzer durumdaki iki grup (söz gelimi erkek ve kadın) arasındaki muamele farklılığını ortaya koymak için *istatistikler* kullanılabilir.
- App. 57325/00 (2007)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Anakomba Yula v. Belgium Başvurusu (App. 45413/07 – 2009)

- Yula, Kongo vatandaşı olup Brüksel'de düzensiz göçmen olarak bulunmaktadır.
- Yula, yeni doğan çocuğunun babası olduğu iddiasıyla Belçika vatandaşı ML'ye karşı babalık davası açmış, yargılama giderleri yönünden de adli yardım talep etmiştir.
- Belçika mahkemesi ise, Yula'nın adli yardım talebini ulusal hukuk gereği «ikamet izni» olmaması nedeniyle reddetmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHM, ana hatlarıyla, üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır:

- (1) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilir mi?
- (2) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilirse listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?
- (3) Ayrımcılık varsa meşru sebep temelinde orantılı olarak haklı gösterilebilir mi?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(1) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilir mi?

- Somut olaydaki yargılama gideri ile ilgili adli yardım, mahkemeye erişim hakkı, dolayısıyla AİHS md. 6 içinde kalır.
- Göçmen statüsü, yani ikamet izni olanlar ve olmayanlar arasındaki ayırım, AİHS md. 14 ile yasaklanan ayrımcı statüler arasında yer alır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(2) Listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?

- Yula, ikamet iznine sahip olsa idi yargılama giderleri için adli yardım alabilecekti.
- Yula, sırf bu ikamet izni yok diye bu yardımı alamamaktadır.
 - Dolayısıyla bu ayrımcılık oluşturur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(3) Ayrımcılık varsa meşru sebep temelinde orantılı olarak haklı gösterilebilir mi?

Belçika'ya göre

- ikamet izni koşulu Belçika ile asgari düzeydeki bağlılığı gösterir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Legal Aid

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHM'ye göre

- Takdir payı (geniş mi, dar mı) --- aile hukukuna ilişkin ciddi meselelerde ...
 - bir devlet *dar* bir takdir payına sahiptir.
- Somut olayda orantılılık karşılanmış mıdır?
 - Hayır, çünkü ilgili kişinin ikamet izni yeni sona ermiştir, babalık davası ulusal hukuka göre bir sene içinde açılmalıdır, babalık iddiası Belçika vatandaşına karşıdır...

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

Çam v. Türkiye Başvurusu (App. 51500/08 – 2016)

- Çam, 1988 doğumlu olup görme engellidir.
- Çam, 15 Haziran 2004 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın giriş sınavına girmiş ve kazanmıştır.
- Çam, Konservatuar'da eğitim görmeye elverişli olduğunu gösteren bir sağlık raporu almak için sağlık kuruluşuna başvurmuştur.
- Rapor, Konservatuar'da görme yetisi gerektirmeyen bölümlerde eğitim ve öğretim alabileceği yönünde kaleme alınmıştır.
- Konservatuar, bu rapor çerçevesinde Çam'ın kaydını yapmamıştır.
- Çam'a göre Konservatuar'a kaydının yapılması için görme engelinin olmaması yönündeki gereklilik, hem eğitim hakkına hem de ayrımcılık yasağına aykırıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

AİHM, ana hatlarıyla, üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır:

- (1) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilir mi?
- (2) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilirse listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?
- (3) Ayrımcılık varsa meşru sebep temelinde orantılı olarak haklı gösterilebilir mi?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(1) AİHS md. 14 bu olayda uygulanabilir mi?

- Somut uyuşmazlık Birinci Protokol md. 2 (eğitim hakkı) kapsamında içinde kalmaktadır.
- Birinci Protokol md. 2 ayrıca incelenmemiştir.
- AİHS md. 14, Birinci Protokol md. 2 ile birlikte, değerlendirilmelidir.
 - «Engellilik», AİHS md. 14 anlamında «başka statü» olarak kabul edilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılıkla Mücadele

(2) Listelenen statülerden birisi temelinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık var mı?

- Başvurucu sırf görme engelli olduğu için Konservatuar'a kaydı yapılmamıştır.